

I. Исем, сыйфат, рәвеш, сан кебек сүз төркемнәрен һәм жөмләләрне алмаштырып килә торган сүzlәр **алмашлык** дип атала.

Жөмләдә

Ия: Мин укыйм

Хәбәр: Минем якын дуcтым- **син**.

Тәмамлык: Сагындым **сине**, Туган ил.

Аергыч: **Безнең** бакчада да **шундый** чәчәкләр үсә.

Хәл: Ул **монда** яши.

II . Зат алмашлыктары: мин , син ул, без сез, алар.

Тартым алмашлыктары: синеке, аныкы, безнеке.

Күрсөтү алмашлыктары : бу,теге, энэ, ул, шул, андый.

Сорау алмашлыктары: кем, нинди, кайсы, кайчан, ничек.

Билгесезлек алмашлыктары: эллэ кем, кемдер, эллэ ни.

Юклык алмашлыктары: һичкем, һичкайда, беркем дә,
бернәрсә дә.

III. Тамыр алмашлык: мин, ни, үз.

Ясалма алмашлык: барлык, ничә, мондый , тегеләй.

Кушма алмашлык: беркем, һәркайсы, һичкайчан.

Парлы алмашлык: андый-мондый, алай-болай,

Тезмә алмашлык: әллә кем, әллә кайчан, теләсә

нинди.

Алмашлыкны тикшерү тәртибе:

1. Сүз төркеме, төркемчәсе күрсәтелә.
2. Ясалышы, кушымчасы әйтелә.
3. Килеш, сан, тартым белән төрләнгәнме?
4. Нинди жөмлә кисәге?

Килеш белән
төрләнә

Тартым
белән
төрләнә

Исем
сыйфат,
сан,
рәвешләрне
алмаштырып
килә.

Жөмләдә
ия,
аергыч,
хәбәр,
тәмамлык,
хәл була

Алмашлык
төркемчэләре

Зат алмашлыклары

Тартым алмашлыклары

Күрсәтү алмашлыклары

Сорау алмашлыклары

Билгеләү
алмашлыклары

Билгесезлек
алмашлыклары

Юклык
алмашлыклары

Белем һәм күнекмәләрне тикшерү өчен биремнәр

1 нче

вариант

1. Нинди сүз төркеменә алмашлык диләр? Җавап яз, мисаллар китер.

2. Алмашлыкларның ничә төркемчәсе бар?

Тартым, сорау, юклык алмашлыкларына мисаллар китер, шуларның берәрсен килеш белән төрләндереп яз.

3. Ике жөмлә төзеп яз: берсендә бөтен сүзе алмашлык, икенчесендә сыйфат сүз төркеме булсын.

4. Жөмләдәге алмашлыкларга морфологик анализ ясарга:

Аларны һәр жирдә диярлек очратырга мөмкин.

2 нче
вариант

1. Алмашлыктар жөмлөдө нинди кискәк булып киләләр?

Мисаллар яз.

2. Алмашлыктарның төркемчәләрен күрсәт: мин, бу, кем, һәммә, әллә кем, һичкем, аныкы, без, шул, нинди, һәр, никтер, һичбер, синеке, син, шулай, ничек, бөтен, кайбер, беркем, шуныкы.

3. Ике жөмлө төзеп яз: берсендә бар сүзе - алмашлык, икенчесендә хәбәрлек сүз булсын.

4. Жөмлөдәге алмашлыктарга морфологик анализ ясарга:
Һәркемнең эшне сөеп эшләгәнә әллә кайдан күренеп тора.

3 нче
вариант

1. Алмашлыктар төзелешләре буенча нинди булалар?
Мисаллар яз.
2. Билгеләү, билгесезлек, зат алмашлыктарын яз. Һәр төркемчәдән берәр алмашлыкны килеш белән төрләндереп яз.
2. Ике жөмлө төзеп яз. Берсендә барлык сүзе - алмашлык, икенчесендә барлык сүзе исем булсын.
3. Жөмләдәге алмашлыктарга морфологик анализ ясарга:
Шул көннән алып Алмачуар минем тормышымның үзәге булды.

5 нче
вариант

1. Нинди сүз төркеменә алмашлык дип әйтәләр?
Мисаллар яз.
2. Күрсәтү, билгесезлек, сорау алмашлыкларына мисаллар яз. Һәр төркемчәдән берәр алмашлыкны килеш белән төрлөндөрөп яз.
3. Тамыр, ясалма, кушма, парлы һәм тезмә алмашлыкларны төркемнәргә аерып язарга: кем, кайчак, һәрбер, ул-бу, ничек, син, кай, һичбер, алай-болай, мондый, никадәр, әллә кем, кемдер, кем дә булса.
4. Жөмләдәге алмашлыкларга морфологик анализ ясарга.
Ни чәчсән, шуны урасың.

6 нчы
вариант

1. Алмашлык дип нинди сүз төркеменә әйтәбез ? Жавап һәм мисаллар яз.

2. Алмашлык төркемчәләренә мисаллар яз:

зат-

билгесезлек-

тартым-

сорау-

күрсәтү-

юклык-

билгеләү

3. Жөмләдәге алмашлыкларга морфологик анализ ясарга:

Алар әллә никадәр гөмбә жыйдылар.

ТЕСТ

1 Сорау алмашлыклары:.....

- 1) кем? нәрсә? ни? нинди? кайсы? ничә? ничек? кая? кайда? кайчан? ни эшли?
- 2) кем? нәрсә? ни? нинди? кайсы? ничә? ничек? кая? кайда? кайчан?

2. Билгесезлек алмашлыклары сорау алмашлыкларына.....

- 1)- дыр,- дер,- тыр, -тер кушымчаларын ялгап ясала
- 2) әллә кисәкчәсен өстәп ясала
- 3) –дыр, - дер, - тыр, - тер кушымчаларын ялгап яки әллә кисәкчәсен өстәп ясала

3. Кемдер, ниндидер, әллә нинди, әллә ничек, кайчандыр, кемнәндер, ничәдер, нидер - .....

- 1) билгесезлек алмашлыклары урынында йөрүче саннар һәм тезмәләр
- 2) билгесезлек алмашлыклары

4. Бер, бер-бер, берәү, берәр, кем дә булса, ни дә булса, ничек тә булса, кайчан да булса - .....

- 1) билгесезлек алмашлыклары урынында йөрүче саннар һәм тезмәләр
- 2) билгесезлек алмашлыклары

5. Юклык алмашлыклары .....

- 1) зат, предмет, билге, сан, рәвеш яки хәлнең булганлыгын белдерә
- 2) зат, предмет, билге, сан, рәвеш яки хәлнең булмавын, кире кагылуын белдерә